

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

АЗАРОВА АННА АНДРІЇВНА

УДК 343.97+343.85

**КРИМІНОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТА ЗАПОБІГАННЯ ЗАВІДОМО
НЕПРАВДИВИМ ПОВІДОМЛЕННЯМ ПРО ЗАГРОЗУ БЕЗПЕЦІ
ГРОМАДЯН, ЗНИЩЕННЯ ЧИ ПОШКОДЖЕННЯ ОБ'ЄКТІВ ВЛАСНОСТІ**

12.00.08 – кримінальне право та кримінологія;
кримінально-виконавче право

**Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата
юридичних наук**

Київ – 2020

Дисертацією є рукопис

Робота виконана в Національній академії внутрішніх справ,
Міністерство внутрішніх справ України

Науковий керівник кандидат юридичних наук, доцент
Левченко Юрій Олександрович,
Національна академія внутрішніх справ,
завідувач кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права

Офіційні опоненти:

доктор юридичних наук, професор

Головкін Богдан Миколайович,

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого,
завідувач кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права

кандидат юридичних наук

Дьордяй Володимир Іванович,

Головне управління Національної поліції в Закарпатській області,
заступник начальника управління – начальник відділу інспекції
з особового складу управління кадрового забезпечення

Захист відбудеться 08 липня 2020 р. о 10.00 годині на засіданні спеціалізованої
вченої ради Д 26.007.03 у Національній академії внутрішніх справ за адресою:
03035, Київ, пл. Солом'янська, 1

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національної академії
внутрішніх справ за адресою: 03035, Київ, пл. Солом'янська, 1

Автореферат розісланий 05 червня 2020 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

С. Г. Братель

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Завідомо неправдиві повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності – це злочини, які ставлять під загрозу громадську безпеку, вони призводять до деморалізації суспільства, паніки серед населення, розповсюдження страху та невдоволення діяльністю правоохоронних органів держави.

При повідомленні про загрозу безпеці громадян правоохоронними органами вводиться план дій в умовах надзвичайної ситуації. Це призводить до повної евакуації людей з відповідної території та ретельної її перевірки експертами-вибухотехніками, кінологами, працівниками Державної служби України з надзвичайних ситуацій. Після того, як компетентними органами буде складено акт про відсутність вибухових пристроїв та небезпечних речовин на об'єктах, які перевірялися, вони можуть відновлювати роботу. Таким чином, діяльність цих об'єктів паралізується на декілька годин.

Відповідно до статистичних відомостей, протягом 2019 року обліковано 1714 кримінальних правопорушень, кваліфікованих як завідомо неправдиве повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності. Варто зазначити, що за 2018 рік таких кримінальних правопорушень зареєстровано 681, а за 2017 рік – 619, тобто у 2018 році відбулося незначне зростання (+10 %) кількості цих злочинів, у 2019 році зростання складало майже +152 %. Слід також додати, що за останні роки найбільш суттєве зростання їх кількості втричі спостерігалось протягом 2014 року.

Вивчення проблем запобігання цим злочинам набуває актуальності не тільки у зв'язку з тим, що останнім часом збільшується кількість таких злочинів, але й тому, що зі зростанням загрози вчинення терористичних діянь цей злочин у науковій та навчальній літературі починають відносити до терористичних злочинів, а у буденному житті нерідко називають «телефонним тероризмом». Крім того, деякі науковці виділяють завідомо неправдиві повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності як один з видів хуліганських дій.

Теоретичним і практичним підґрунтям дослідження зазначених проблем стали праці відомих українських і зарубіжних учених у галузі кримінального права та кримінології, а саме: Ю. М. Антоняна, М. М. Бабаєва, С. Н. Баліної, Ю. В. Бауліна, В. Т. Білоуса, П. А. Вороб'я, В. К. Грищука, І. А. Гельфанда, А. П. Гетьмана, Б. М. Головкина, В. В. Голіни, О. М. Джужі, В. І. Дьордя, А. П. Закалюка, А. Ф. Зелінського, О. Г. Кальмана, І. І. Карпеця, О. В. Кириченка, В. В. Коваленка, Я. Ю. Кондратьєва, О. М. Костенка, В. О. Навроцького, В. І. Осадчого, М. І. Панова, А. В. Савченка, В. В. Сташиса, Є. Л. Стрельцова, В. Я. Тація, П. Л. Фріса, В. В. Чернея, В. І. Шакуна, С. С. Яценка та ін. Зазначені науковці зробили вагомий внесок у теорію і практику боротьби зі злочинністю, але питання специфіки запобігання завідомо неправдивим повідомленням про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності, розглядалися фрагментарно і переважно в межах профілактики злочинності взагалі.

Окремі кримінально-правові та кримінологічні аспекти, пов'язані з завідомо неправдивими повідомленнями про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності, досліджувалися у роботі О. В. Кириченка «Кримінально-правові та кримінологічні аспекти протидії завідомо неправдивим повідомленням про загрозу громадській безпеці» (Харків, 2005 рік), однак в силу змін нормативно-правової бази, способів вчинення цих злочинів, а також того, що деякі аспекти кримінологічної характеристики цих злочинів ним досліджувалися поверхнево, ці питання потребують більш детального вивчення.

Водночас при всій значущості цієї та інших наукових праць нині дослідження питань запобігання завідомо неправдивим повідомленням про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності зумовлене підвищеною суспільною небезпекою у зв'язку із загрозою вчинення актів тероризму у сучасному суспільстві та тим, що такі злочини можуть призводити до значної моральної, матеріальної та фізичної шкоди. Сьогодні шкода від цих злочинів не викликає сумніву, а тому виникає нагальна потреба у розробці низки сучасних теоретичних положень, практичних рекомендацій та пропозицій, які будуть мати значення для науки і практики запобігання завідомо неправдивим повідомленням про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності. Це обумовило вибір теми дисертаційного дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано відповідно до Національної стратегії у сфері прав людини (Указ Президента України № 501/2015), Концепції державної політики у сфері боротьби з організованою злочинністю (Указ Президента України № 1000/2011), Пріоритетних напрямів наукового забезпечення діяльності органів внутрішніх справ України на період 2015–2019 років (наказ МВС України № 275/2015), а також згідно з тематикою науково-дослідних робіт Національної академії внутрішніх справ на 2018–2020 роки «Актуальні питання протидії злочинності на сучасному етапі розвитку української держави» (№ 0111U0011288) та «Теоретико-прикладні основи забезпечення якості кримінального законодавства у сфері боротьби із злочинністю» на 2016–2020 роки (№ 0116Y006148).

Тему дисертації затверджено рішенням Вченої ради Національної академії внутрішніх справ від 23 грудня 2014 р. (протокол № 23) та включено до Переліку тем дисертаційних досліджень Національної академії правових наук України (№ 792, 2014 рік).

Мета і задачі дослідження. Метою дослідження є комплексний кримінологічний аналіз завідомих неправдивих повідомлень про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності, та розроблення на цій основі науково обґрунтованих заходів, спрямованих на запобігання ним.

Поставлена мета передбачає вирішення наступних *задач*:

– з'ясувати сучасний стан наукового розроблення запобігання завідомо неправдивим повідомленням про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності;

– розглянути завідомо неправдиві повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності як об'єкт кримінологічного дослідження та визначити його методологію;

– проаналізувати ефективність кримінальної відповідальності за завідомо неправдиві повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності за національним законодавством;

– визначити стан, динаміку та структуру завідомо неправдивих повідомлень про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності;

– виокремити кримінологічно значущі ознаки осіб, які вчиняють завідомо неправдиві повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності;

– систематизувати детермінанти завідомо неправдивих повідомлень про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності;

– визначити перспективи підвищення ефективності загальносоціального запобігання завідомо неправдивим повідомленням про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності;

– розробити спеціально-кримінологічні заходи, спрямовані на удосконалення запобігання завідомо неправдивим повідомленням про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності;

– запропонувати заходи вдосконалення взаємодії правоохоронних органів та громадських організацій у запобіганні завідомо неправдивим повідомленням про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають у зв'язку із завідомо неправдивим повідомленням про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності.

Предметом дослідження є кримінологічна характеристика та запобігання завідомо неправдивим повідомленням про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності.

Методи дослідження. Методологічну основу дослідження становить система загальнонаукових та спеціально наукових методів і підходів, що забезпечили об'єктивний аналіз досліджуваного явища. З урахуванням специфіки теми, мети і задач дослідження використовувалися такі методи: *діалектичний* метод дозволив розглянути усі питання теми в динаміці, виявити їхній взаємозв'язок і взаємозумовленість та сприяв розумінню об'єкта дослідження в частині поєднання потреб наукових досліджень і практичної діяльності правоохоронних органів у запобіганні завідомо неправдивим повідомленням про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності (розділи 1–3); *системно-структурний* і *функціональний* методи дозволили розглянути класифікацію детермінант та законодавче забезпечення взаємодії правоохоронних органів у запобіганні завідомо

неправдивим повідомленням про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності (підрозділи 2.3, 3.3); *порівняльно-правовий* метод використовувався при дослідженні чинного національного законодавства щодо застосування покарання за аналізовані злочини (підрозділ 1.3); *формально-логічний* метод надав можливість сформулювати обґрунтування необхідності вдосконалення взаємодії правоохоронних органів та громадських організацій у запобіганні завідомо неправдивим повідомленням про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності, а також дозволив здійснити узагальнення емпіричного матеріалу (підрозділи 2.1, 2.2, розділ 3); *соціологічний* метод використаний при вивченні архівних кримінальних проваджень (справ), узагальненні результатів анкетування співробітників правоохоронних органів (підрозділи 1.2, 2.1, 2.2).

Емпіричну базу дослідження становлять результати анкетування 284 співробітників правоохоронних органів (оперативні співробітники Національної поліції України з Київської, Харківської, Дніпропетровської, Одеської, Львівської та Рівненської областей) стосовно питань запобіжної діяльності щодо завідомо неправдивих повідомлень про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності, матеріали 148 архівних кримінальних проваджень за ст. 259 КК України, статистичні відомості Офісу Генерального прокурора «Єдиний звіт про кримінальні правопорушення» та «Єдиний звіт про осіб, які вчинили правопорушення» за 2014–2019 рр., а також відомості Державної судової адміністрації України про кількість осіб, засуджених за вчинення завідомо неправдивих повідомлень про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності, та їх характеристики.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертація є одним з перших монографічних досліджень, в якому на основі комплексної кримінологічної характеристики та вивчення слідчої і судової практики запропоновано шляхи запобігання завідомо неправдивим повідомленням про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності в Україні, зокрема:

вперше:

– розкрито зміст елементів кримінологічної характеристики завідомо неправдивого повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності з виокремленням відомостей про стан, структуру й динаміку кримінально караного діяння, причин та умов, які сприяють їх учиненню, соціально-психологічних ознак правопорушників, а також наведено кореляційні зв'язки між окремими елементами, зокрема, доведено зв'язок поведінки осіб, які завідомо неправдиво повідомляють про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності зі ступенем латентності злочинів та ефективністю вжитих заходів запобігання;

– з'ясовано місце запобігання завідомому неправдивому повідомленню про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності в системі забезпечення національної безпеки країни, що полягає в реалізації на загальнодержавному та відомчому (міжвідомчому) рівнях комплексу правових, організаційних та практичних заходів з метою системного кримінологічного

аналізу цього явища, виявлення та усунення детермінантів, викриття осіб, припинення злочинних дій на стадіях підготовки або замаху, а також відвернення (мінімізації) їх негативних наслідків для громадян, суб'єктів господарювання й держави шляхом відшкодування завданих збитків;

– розроблені пропозиції щодо удосконалення діяльності із запобігання завідомо неправдивим повідомленням про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності на спеціально-кримінологічному рівні, які представлені у комплексних планів заходів запобігання цим злочинам;

удосконалено:

– визначення головних детермінант, що сприяють завідомо неправдивим повідомленням про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності;

– систему загальносоціальних (соціально-економічні, правові, морально-психологічні) та спеціально-кримінологічних (спрямовані на усунення і нейтралізацію детермінант) заходів, а також індивідуальної роботи стосовно осіб, які вже вчиняли (вчиняють) аналогічні кримінальні правопорушення;

– концепцію організації взаємодії підрозділів Національної поліції України з іншими правоохоронними органами України у виявленні та припиненні завідомо неправдивих повідомлень про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності;

дістало подальший розвиток:

– обґрунтування індивідуалізації покарання за діяння, передбачені ст. 259 КК України, шляхом заміни практики звільнення від його відбування й визначення переліку альтернативних видів покарання, які не пов'язані з ізоляцією від суспільства винної особи (штраф, громадські роботи);

– рекомендації щодо запровадження новітніх методів управління ризиками, оцінки загроз та впливу завідомо неправдивих повідомлень про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності на суспільно-політичні й соціально-економічні процеси в державі, з метою вжиття превентивних заходів для їх локалізації та мінімізації можливих негативних наслідків;

– виявлення характерних рис особи злочинця, що вчиняє аналізовані діяння, за низкою соціально-демографічних, кримінально-правових й морально-психологічних ознак.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що сформульовані висновки та пропозиції використовуються та можуть бути використані у:

– *законотворчій діяльності* – для удосконалення чинного законодавства стосовно запобігання завідомо неправдивим повідомленням про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності (лист Комітету Верховної Ради України з питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності від 30 березня 2018 р. № 04-18/12-619);

– *правозастосовній діяльності* – для підвищення ефективності запобігання завідомо неправдивим повідомленням про загрозу безпеці

громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності (акт Головного управління Національної поліції в Київській області від 1 грудня 2018 р.);

– *освітньому процесі та науково-дослідній роботі* під час підготовки лекцій, навчальних і практичних посібників, методичних рекомендацій, тестових завдань і дидактичних матеріалів з кримінології, кримінального права, а також при проведенні різних видів занять із відповідних дисциплін у процесі підготовки бакалаврів та магістрів за спеціальністю 081 «Право» та в системі підвищення кваліфікації працівників Національної поліції України (акт Національної академії внутрішніх справ від 1 березня 2019 р.).

Апробація результатів дисертації. Основні положення та висновки дослідження оприлюднені автором у виступах на науково-практичних конференціях та круглому столі, зокрема: «Кримінологічна теорія і практика: досвід, проблеми сьогодення та шляхи їх вирішення» (м. Київ, 26 березня 2015 р.); «Кримінологічна теорія і практика: досвід, проблеми сьогодення та шляхи їх вирішення» (м. Київ, 25 березня 2016 р.); «Кримінологічна теорія і практика: досвід, проблеми сьогодення та шляхи їх вирішення» (м. Київ, 24 березня 2017 р.); «Актуальні питання кримінально-виконавчого законодавства та практики» (м. Київ, 29 березня 2018 р.); «Кримінологічна теорія і практика: досвід, проблеми сьогодення та шляхи їх вирішення» (м. Київ, 22 березня 2019 р.).

Публікації. Основні положення та висновки, що сформульовані в дисертації, відображено в 10 наукових публікаціях, з яких чотири статті – у виданнях, що включені МОН України до переліку наукових фахових видань з юридичних наук, одна у зарубіжному юридичному виданні (Республіка Молдова), п'ять статей – у збірниках тез наукових доповідей, що оприлюднені на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях і під час проведення круглого столу.

Структура дисертації. Робота складається із анотацій, переліку умовних позначень, вступу, трьох розділів, що містять дев'ять підрозділів, висновків, списку використаних джерел (176 найменувань на 18 сторінках) і шести додатків на 15 сторінках. Повний обсяг дисертації становить 198 сторінок, обсяг основного тексту дисертації – 152 сторінки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано вибір теми дисертації; зазначено зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами; визначено мету, завдання, об'єкт, предмет, методи дослідження; розкрито наукову новизну, практичне значення отриманих результатів; наведено характеристику апробації та публікацій авторки, у яких відображено основні положення роботи, зазначено структуру й обсяг дисертації.

Розділ 1 «Теоретико-методологічні засади дослідження та соціально-правова природа запобігання завідомо неправдивим повідомленням про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності» складається з трьох підрозділів.

У підрозділі 1.1 «Стан наукового розроблення питань запобігання завідомо неправдивим повідомленням про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності» проаналізовано основні здобутки різних авторів, які займалися дослідженням окресленої проблематики. Зазначається, що, незважаючи на те, що вказані злочини були предметом вивчення науковців, сучасні аспекти запобіжної діяльності щодо завідомо неправдивих повідомлень про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності досліджені поверхнево та майже не впроваджені у вітчизняну правоохоронну систему. Розширюється перелік мотивів вчинення цих злочинів, з'являються нові сучасні способи їх вчинення та приховування, що призводить до того, що держава не в змозі забезпечити суспільну безпеку на належному рівні.

Суспільна небезпека цього злочину полягає у тому, що він, ніби, є похідним від реального тероризму, від реальної небезпеки загрози вибуху, яка сьогодні як ніколи тримає у напрузі усю світову спільноту. Цілком очевидно, що повністю викоренити це явище найближчим часом не вийде, так само, як і не перемогти реальну загрозу тероризму. Саме тому зусилля науковців і практиків повинні бути спрямовані на скорочення кількості вчинених завідомо неправдивих повідомлень про вибухи.

У підрозділі 1.2 «Запобігання завідомо неправдивим повідомленням про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності як об'єкт кримінологічного дослідження та методологія його вивчення» визначено, що основною метою будь-якого наукового дослідження, і в тому числі кримінологічного, є вирішення наукового завдання, яке полягає в отриманні нових знань.

Теоретичним підґрунтям дослідження запобігання завідомо неправдивим повідомленням про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності є система наукових поглядів на зазначену проблематику, визначення місця цієї діяльності у системі забезпечення громадської безпеки, принципи й закономірності запобігання цим злочинам. Також у дослідженні сформульовані та проаналізовані основні групи методів кримінологічного дослідження запобігання завідомо неправдивим повідомленням про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності, які поділено на загальнонаукові та спеціальні наукові методи. Загальнонаукові методи визначають різні підходи до вивчення об'єкта дослідження. У роботі використовуються системно-структурний, функціональний, порівняльно-правовий, формально-логічний, соціологічний та інші методи. Спеціальні наукові методи дослідження запобігання завідомо неправдивим повідомленням про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності характеризуються адаптуванням до вимог цього дослідження та визначають загальноновизнані концепції провідних вчених у цій галузі.

У підрозділі 1.3 «Кримінальна відповідальність за завідомо неправдиві повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності за вітчизняним законодавством» розглядається історія виникнення та удосконалення кримінальної відповідальності за завідомо неправдиві повідомлення про загрозу громадян, знищення чи пошкодження об'єктів

власності у вітчизняному кримінальному законодавстві. Зазначається, що введення більш жорсткого покарання за такі злочини у 2012 році не вплинуло на криміногенну ситуацію, тобто кількість вчинених злочинів не зменшилася.

Вивчення практики застосування кримінальної відповідальності за ці кримінальні правопорушення показує, що вивчення судової практики в питаннях призначення покарання за вчинення завідомо неправдивого повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності свідчить про те, що в абсолютній більшості випадків особам, які вперше вчинили вказаний злочин, призначається покарання у вигляді двох (одного) років позбавлення волі з застосуванням ст. 75 КК України, тобто звільненням особи від відбування покарання та призначенням іспитового терміну. Таким чином, в кінцевому рахунку винна особа взагалі звільняється від відбування покарання за цей злочин. Тому, пропонується не посилювати кримінальну відповідальність за такі злочини, а замінити покарання на такі, що не пов'язані з позбавленням волі – штраф від ста п'ятдесяти до двохсот п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян; громадські роботи на строк до двохсот сорока годин; арешт строком до шести місяців.

Розділ 2 «Кримінологічна характеристика завідомо неправдивих повідомлень про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності» складається з трьох підрозділів.

У підрозділі 2.1 «Стан, динаміка та структура завідомо неправдивих повідомлень про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності» досліджено вказані кримінологічні показники завідомо неправдивих повідомлень про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності. Для характеристики цих показників використовуються відомості, опубліковані Офісом Генерального прокурора України, а саме: кількість облікованих злочинів, кваліфікованих за ст. 259 КК України, за період 2014-2019 рр., а також кількість проваджень, по яких особам вручено повідомлення про підозру, за цей самий період. Також в структурі таких злочинів виділені такі, що вчинені особами, які раніше вчиняли кримінальні правопорушення, та такі, що вчинені за участю неповнолітніх.

Стосовно основних тенденцій цієї злочинності слід сказати, що їхня кількість протягом останніх років змінювалася наступним чином: у 2015 році спостерігалось зниження кількості завідомо неправдивих повідомлень про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності на 46 %; у 2016 році – зростання кількості завідомо неправдивих повідомлень про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності на 60 %; у 2017 році – зниження кількості завідомо неправдивих повідомлень про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності на 26 %; у 2018 році – знову зростання кількості завідомо неправдивих повідомлень про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності на 10 %. Протягом 2019 року спостерігалось стрімке зростання кількості таких злочинів на 152 %. Проведений порівняльний аналіз засвідчує, що тенденції вчинення завідомо неправдивих повідомлень про загрозу безпеці

громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності мають нестійкий характер та змінюються під впливом зовнішніх обставин.

Констатовано також нерівномірне територіальне поширення цього виду злочинності. Основними регіонами за найбільшою кількістю виявлених завідомо неправдивих повідомлень про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності є м. Київ, Харківська, Одеська, Львівська, Київська, Дніпропетровська, Херсонська області.

У підрозділі 2.2 *«Кримінологічна характеристика осіб, які завідомо неправдиво повідомляють про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності»* досліджено, які соціально-типові ознаки та індивідуально-психологічні якості характеризують особу, що вчиняє аналізований злочин.

Соціально-демографічні ознаки осіб, які повідомляли завідомо неправдиву інформацію про загрозу безпеці громадян, знищення або пошкодження об'єктів власності: за статевою ознакою 92 % – це чоловіки та 8 % – жінки. За віковим критерієм ці особи розподілені наступним чином: 14-18 років – 1 %; 18-28 років – 22 %; 29-39 років – 35 %; 40-54 років – 27 %; більше 54 років – 15 %. Також аналіз статистичних відомостей свідчить про те, що серед усіх виявлених у 2018 році осіб, які вчинили цей злочин, не було жодного іноземця – громадяни України склали 100 %. Важливим показником особи злочинця для надання кримінологічної характеристики, а з позицій кримінального права – також обставиною, що обтяжує покарання, є вчинення злочину у стані алкогольного сп'яніння. Таких осіб серед тих, хто вчинив злочин, передбачений ст. 259 КК України, було виявлено 32 %. Стосовно кримінально-правових ознак цих осіб варто сказати, що раніше вчиняли злочин 24 % (26 осіб) з них, а 17 % (18 осіб) мали судимість, яка не знята та не погашена. Також виділяються такі морально-психологічні ознаки осіб, що вчинили аналізовані злочини, безвольність, брехливість, здатність робити необдумані вчинки під впливом емоцій, емоційна нестійкість, схильність до хуліганських дій тощо.

Мотив та мета вчинення злочину дозволяють отримати уявлення про наявність у злочинця в більшості випадків зацікавленості у спостереженні наслідків аналізованого злочинного діяння: порушення нормальної діяльності або відпочинку громадян, проведення правоохоронними органами пошукових і евакуаційно-загороджувальних заходів тощо.

У підрозділі 2.3 *«Детермінанти завідомо неправдивих повідомлень про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності»* визначено комплекс причин та умов вчинення цих злочинів та доведено їх зв'язок зі злочинними діяннями.

Досліджуючи основні фактори детермінації завідомо неправдивих повідомлень про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності, нами були виявлені такі основні їх групи: соціально-економічні фактори; політико-правові фактори; морально-психологічні фактори. До негативних чинників соціально-економічного середовища слід віднести зростання рівня безробіття, затримку виплат зарплат, пенсій та

соціальних допомог, загальне зниження рівня життя населення, зростання цін на житлово-комунальні послуги та продукти харчування, соціальну незахищеність окремих категорій громадян тощо. Ці фактори сприяють наростанню соціальної напруженості в суспільстві. В останні роки спостерігається спад вітчизняного виробництва, що призвело до збільшення кількості безробітних серед осіб працездатного віку, а також до того, що багато молоді виїжджає працювати закордон, залишаючи свої родини.

Політико-правові фактори на сьогодні ймовірно є одними з найважливіших причин завідомо неправдивих повідомлень про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності. По-перше, в умовах політичної нестабільності загострилася економічна та соціальна ситуація у суспільстві. По-друге, наразі вітчизняне суспільство штучно розділене, і за політичною позицією в тому числі. Саме атмосфера ворожнечі та загальної недовіри негативно впливає на поведінку громадян, провокуючи їх на здійснення протиправних діянь. Крім того, політична ситуація напередодні виборів Президента України навесні 2019 року призвела до різкого зростання кількості завідомо неправдивих повідомлень про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності. Так, понад 180 повідомлень стосувалися «мінування» станцій метро м. Києва, крім того, повідомлення стосувалися різних торговельних мереж: «Ашан», «АТБ», «Варус», «Фуршет» тощо. Відповідно до даних правоохоронних органів, за час проведення другого туру виборів Президента України 21 квітня 2019 року правоохоронними органами було отримано 42 завідомо неправдивих повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності.

Серед факторів морально-психологічного характеру варто окремо виділити такі, як низький рівень культурно-духовного виховання суспільства, емоційне навантаження, провокуюча озлобленість та байдужість інформації, що розповсюджується деякими ЗМІ, широке розповсюдження в мережі Інтернет інформації насильницького характеру тощо.

Розділ 3 «Удосконалення системи запобігання завідомо неправдивим повідомленням про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності» складається з трьох підрозділів.

У підрозділі 3.1 «Загальносоціальне запобігання завідомо неправдивим повідомленням про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності» проаналізовано погляди вчених стосовно класифікації загальносоціальних заходів запобігання злочинам. Підкреслено, що загальносоціальне запобігання завідомо неправдивим повідомленням про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності не може бути окремим від загальносоціального запобігання злочинності взагалі. Заходи на цьому рівні запобігання виділені у такі групи: соціально-економічні, політико-правові, морально-психологічні. Так, соціально-економічні заходи передбачають стабілізацію економічних процесів на загально-державному рівні, а також підвищення рівня розвитку промисловості й сільського господарства, що в кінцевому рахунку надаватиме можливість державі вкладати більше коштів у соціальну сферу. Вони мають бути спрямовані на

нейтралізацію криміногенних факторів у функціонуванні економічної сфери та проявлятися як на макрорівні, так і на мікрорівні.

Крім того, важливим заходом політико-правового характеру є правове виховання суспільства, яке необхідно проводити у закладах освіти та проведення дозвілля, а також через засоби масової інформації. Важливо також при проведенні правової пропаганди роз'яснювати норми чинного законодавства України. Також серед цих заходів варто виділити такі, що спрямовані на подолання політичної нестабільності, військового конфлікту, корупції на вищих рівнях державної влади, що підриває авторитет держави, призводить до паніки, агресії, розчарування серед населення та інших негативних наслідків. Крім того, з початком військових дій на сході країни різко збільшилася кількість аналізованих злочинних діянь на території усєї держави.

Однак, в кінцевому рахунку саме від суб'єктивних факторів та особистісних якостей особи злочинця залежить, чи відбудеться завідомо неправдиве повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності. Серед виховних заходів можна виділити: висвітлення у засобах масової інформації відомостей про результати розслідування злочинів та призначення відповідальності винним особам, профілактичні бесіди закріплених співробітників правоохоронних органів у навчальних закладах, роз'яснювальна робота на підприємствах і в організаціях тощо. Таким чином, у суспільстві з'явиться впевненість у тому, що будь-який злочин – це не є жартами і вчинені злочини не залишаться без покарання.

У підрозділі 3.2 «Спеціально-кримінологічне запобігання завідомо неправдивим повідомленням про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності» зазначається, що заходи цього рівня мають основну мету – саме запобігання вчиненню злочинів, на відміну від розглянутого вище загальносоціального рівня, на якому головна роль таких заходів не превентивна.

Запропоновано класифікацію заходів спеціально-кримінологічного запобігання завідомо неправдивим повідомленням про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності. Відзначено, що ефективним та аргументованим виявляється застосування блоку профілактичних заходів щодо усунення причин та умов вчинення аналізованих злочинів: заходи організаційного, правового, соціально-психологічного характеру. Крім того, в умовах сьогодення спостерігається збільшення кількості схожих між собою вчинених завідомо неправдивих повідомлень про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності, які залишаються нерозкритими. Тому, важливим є вжиття іншого блоку заходів, а саме – щодо оперативного встановлення злочинців, які вчиняють ці діяння. Це окрема група заходів індивідуального впливу на тих осіб, які вчиняли або вчиняють аналізовані злочини. Важливим є нормативне закріплення певних повноважень підрозділів Національної поліції України щодо здійснення функції запобігання завідомо неправдивим повідомленням про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності, на це вказали 75 % опитаних співробітників правоохоронних органів.

На підставі проведеного дослідження запропоновано план заходів запобігання завідомо неправдивим повідомленням про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності. Цей план передбачає декілька груп профілактичних заходів. Перша група передбачає заходи усунення причин та умов вчинення аналізованих злочинів. Серед них представлені заходи організаційного, нормативно-правового та соціально-психологічного характеру. Друга група передбачає заходи для оперативного встановлення злочинців, які вчиняють ці діяння, а також заходи індивідуального впливу на тих осіб, які вчиняли або вчиняють такі діяння. Ці заходи покликані усунути небезпеку повторного їх вчинення.

У підрозділі 3.3 «Заходи удосконалення взаємодії правоохоронних органів та громадських організацій у запобіганні завідомо неправдивим повідомленням про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності» зазначено, що взаємодія повинна будуватися на основі суворого дотримання вимог законності, тобто здійснюватися відповідно до положень законів і підзаконних актів, що регулюють як спільну діяльність, так і порядок функціонування кожного органу окремо.

Взаємодія у запобіганні завідомо неправдивим повідомленням про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності представлена у вигляді системи, що складається з двох великих підсистем: взаємодія на національному рівні та взаємодія на міжнародному рівні. Кожна з цих підсистем поділяється також на дві: всередині правоохоронної системи (відповідно, це взаємодія всередині країни між правоохоронними органами та з міжнародними правоохоронними організаціями) та спільна робота цих органів з громадськими організаціями України і світу.

Зазначається, що рівень взаємодії правоохоронних органів та громадських організацій у запобіганні завідомо неправдивим повідомленням про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності на сьогодні залишається вкрай низьким. Одним із шляхів вирішення окресленої проблеми вбачається нормативне закріплення порядку цієї взаємодії шляхом розроблення відповідної стратегії запобігання злочинності як на державному, так і на місцевому рівнях, враховуючи специфіку кожного регіону. Це дасть змогу поліпшити інформаційне забезпечення та забезпечити високий рівень ефективності запобігання завідомо неправдивим повідомленням про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності. Так, 84 % опитаних співробітників правоохоронних органів вважають недостатнім відомче нормативне закріплення порядку взаємодії між підрозділами з метою підвищення ефективності профілактичної діяльності. Також проведене дослідження свідчить про те, що 81 % опитаних співробітників правоохоронних органів взагалі не мали досвіду взаємодії з громадськими організаціями у запобіганні завідомо неправдивим повідомленням про загрозу громадян, а серед тих, хто мав такий досвід, більша частина (70 %) зауважили, що ця взаємодія була у вигляді обміну інформацією.

ВИСНОВКИ

У дисертації здійснено теоретичне узагальнення й вирішення наукового завдання, що полягає в удосконаленні системи запобігання завідомо неправдивого повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності в Україні. За результатами виконаного дисертаційного дослідження, присвяченого вищезазначеним питанням, відповідно до мети, задач, об'єкта та предмета наукового дослідження, зроблено такі теоретичні й практичні висновки:

1. Аргументовано, що запобігання завідомо неправдивим повідомленням про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності на сьогодні залишається невирішеною проблемою вітчизняного суспільства. А ні правоохоронні, а ні інші державні структури не в змозі забезпечити суспільну безпеку на належному рівні, зокрема – недостатня наукова розробленість цієї проблематики. Незважаючи на існуючі теоретичні й практичні здобутки у цій сфері, сьогодні виникла нагальна потреба у комплексному дослідженні кримінологічних аспектів завідомо неправдивих повідомлень про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності та розробленні на підставі цього заходів запобіжної діяльності.

Останніми роками має місце зростання кількості зареєстрованих неправдивих повідомлень про загрозу безпеки громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності, розширюється перелік мотивів їх вчинення. Крім того, зважаючи на розвиток комп'ютерних технологій, з'являються нові способи їх вчинення та приховування. Тому, наразі виникла нагальна потреба у розробленні якісно нової системи запобігання завідомо неправдивих повідомлень про загрозу безпеці громадян, яка б мінімізувала розповсюдження цих злочинів та стабілізувала ситуацію у суспільстві.

2. Методологія дослідження запобігання завідомо неправдивого повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності має багаторівневу структуру. У методологічну основу дослідження покладено зв'язок теорії та практики, принципи детермінованості явищ, взаємодії та взаємозв'язку суб'єктивного й об'єктивного, внутрішнього та зовнішнього. Крім того, для досягнення мети дослідження використовується низка загальнонаукових та спеціальних наукових методів.

3. Обґрунтовано необхідність індивідуалізації покарання за діяння, передбачені ст. 259 КК України, із обов'язковим визначенням мети вчинення цього злочину, як необхідного для встановлення ступеня суспільної небезпеки вчиненого. Незважаючи на збільшення покарання за завідомо неправдиві повідомлення про загрозу безпеці громадян, в кінцевому підсумку винні особи відповідно до законодавства, як правило, фактично звільняються від його відбування покарання, що негативно впливає на тенденцію вчинення таких злочинів в майбутньому. Для встановлення більш точної відповідності між вчиненим злочинним діянням і призначеним за нього покаранням необхідно розробити і впровадити альтернативні види покарання, які не пов'язані з ізоляцією від суспільства винної особи (штраф, громадські роботи).

4. Досліджено особливості стану, динаміки та структури вчинення завідомо неправдивих повідомлень про загрозу безпеці громадян, знищення або пошкодження об'єктів власності. Ці злочини відрізняються нестійкою тенденцією вчинення – їх кількість суттєво змінюється в залежності від обставин. Протягом останніх років спостерігалось як значне їх зниження – на 46 % у 2015 році, так і стрімке зростання на 60 % у 2016 році. На сьогодні зберігається тенденція збільшення їх кількості, в перші місяці 2019 року нашою країною прокотилася хвиля неправдивих «мінувань» різного масштабу: вокзали, аеропорти, станції метро, торговельні центри тощо. Крім того, важливим є те, що аналізовані злочини характеризуються низьким рівнем розкриття – найвищий рівень за останні роки був у 2015 році, але і тоді він ледве сягнув 20 %. Спостерігається тенденція зростання кількості кримінальних проваджень щодо завідомо неправдивих повідомлень про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності, які направлені з обвинувальним висновком до суду, протягом останніх 3 років як в абсолютному, так і у відносному значеннях (на 7 %). Серед таких проваджень збільшується кількість тих, по яких особи раніше вчиняли кримінальні правопорушення, та знижується кількість таких, що вчинені неповнолітніми або за участю них. Можна було б вважати це позитивною тенденцією, але слід ще раз звернути увагу на те, що для аналізу використовуються офіційні відомості щодо розкритих злочинів, отже, отримати об'єктивну інформацію стосовно усіх вчинених завідомо неправдивих повідомлень про загрозу безпеці громадян, знищення або пошкодження об'єктів власності не виявляється можливим.

5. Визначено особливості характеристики особи злочинця, що завідомо неправдиво повідомляє про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності, зокрема, були визначені основні соціально-демографічні, соціальні, морально-психічні та кримінально-правові якості. Варто підкреслити, що особа злочинця – один із найважливіших структурних елементів кримінологічної характеристики завідомо неправдивих повідомлень про загрозу безпеці громадян, знищення або пошкодження об'єктів власності.

Виявлено, що найчастіше ці злочини вчиняють чоловіки (це обумовлено перш за все соціальними факторами, що детермінують поведінку чоловіків і жінок), віком від 29 до 39 років, з загальною середньою освітою, які працездатні, але не працюють і не навчаються. Останніми роками простежується стала тенденція зниження кількості неповнолітніх серед осіб, які повідомили завідомо неправдиву інформацію про загрозу безпеці громадян, знищення або пошкодження об'єктів власності, що є позитивним аспектом. Також варто відмітити деякі негативні морально-психічні якості аналізованих осіб, серед яких найчастіше зустрічається безвольність, брехливість, здатність робити необдумані вчинки під впливом емоцій, емоційна нестійкість, схильність до хуліганських дій тощо. Крім того такі особи, як правило, прагнуть до такої діяльності, яка не вимагає великих витрат енергії і зусиль волі, що позначається на виборі способу вчинення злочину. Властивості особи знаходять своє відображення в її діях і вчинках, і це відбивається на способах здійснення злочинів.

6. Дослідження причин і умов вчинення цих злочинів дало змогу зробити висновок про те, що перелік факторів детермінації завідомо неправдивих повідомлень про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності не є вичерпним. Розглядаючи їх системно, виділено їх на такі групи: соціально-економічні, політико-правові, морально-психологічні. У кожному конкретному випадку вчинення аналізованих злочинів ці фактори можуть виступати в більшій чи меншій мірі. Так, зниження рівня матеріального забезпечення населення, спад виробництва, соціальна незахищеність, відсутність впевненості у майбутньому часто стають причиною вчинення завідомо неправдивих повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності. Крім того, однією з умов вчинення цих злочинів є низький рівень матеріально-технічної забезпеченості правоохоронних органів, що призводить до унеможливлення розкриття цих злочинів. Також важливим аспектом є політична нестабільність, тривалий військовий конфлікт в країні, незначні результати боротьби з корупцією на вищих рівнях політичної влади, недосконалість законодавчого забезпечення призводять до негативних настроїв серед населення. Так, за результатами розслідування неправдивих повідомлень про мінування протягом проведення виборів Президента України у 2019 році, більшість з них були отримані із непідконтрольних територій України. Серед іншого, постійний стрес, емоційна напруга, роздратування також можуть сприяти вчиненню завідомо неправдивих повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності. Важливим також є вплив на духовно-культурне життя суспільства, тому що цей аспект багато в чому сприяє формуванню кожної особистості.

7. Запропоновано комплекс заходів запобігання завідомо неправдивим повідомленням про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності на загальносоціальному та спеціально-кримінологічному рівнях. Крім того, досліджено основні аспекти взаємодії правоохоронних органів та громадських організацій у запобіганні аналізованим злочинам.

Застосування заходів запобігання завідомо неправдивим повідомленням про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності на загальносоціальному рівні призведе до зменшення кількості зареєстрованих аналізованих злочинів та сприятиме поліпшенню криміногенної ситуації в країні загалом. Серед таких заходів слід виділити наступні групи: соціально-економічні заходи (поліпшення матеріального становища та захисту малозабезпечених сімей, гарантоване працевлаштування молоді; зниження рівня безробіття; поліпшення матеріального забезпечення освітніх закладів тощо); політико-правові заходи (забезпечення ефективної нормативно-правової бази; правове виховання громадян; забезпечення політичної стабільності та подолання військового конфлікту та ін.); морально-психологічні (висвітлення в ЗМІ відомостей про результати розслідування вказаних злочинів та призначення відповідальності винним особам, профілактичні бесіди закріплених співробітників правоохоронних органів у закладах освіти, роз'яснювальна робота на підприємствах і в організаціях тощо).

8. Спеціально-кримінологічне запобігання завідомо неправдивим повідомленням про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження

об'єктів власності передбачає застосування комплексу превентивних заходів, які спрямовані на профілактику, недопущення, відвернення або припинення цих злочинів. Ці заходи можна умовно розділити на два блоки: заходи, які спрямовані на усунення і нейтралізацію впливу детермінант вчинення аналізованих злочинів, і заходи індивідуальної роботи для запобігання цим злочинам стосовно тих осіб, які вже їх вчиняли чи вчиняють. Перший блок передбачає такі заходи: організаційні (удосконалення підготовки працівників правоохоронних та інших органів, проведення лекцій, бесід, інструктажів з громадськістю стосовно недопущення протиправної поведінки, публікація у ЗМІ інформації про збитки, які спричиняються цими злочинами, забезпечення правоохоронних органів матеріально-технічною базою тощо), правові (удосконалення кримінальної відповідальності за ці злочини, удосконалення практики призначення покарання, удосконалення системи заходів реагування на отриману інформацію про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності шляхом прийняття відповідних інструкцій та ін.), соціально-психологічні (фахова психологічна допомога особам, схильним до вчинення протиправних дій, Виявлення осіб, які мають психічні розлади, діагностика психічних аномалій, організація медико-соціальної реабілітації для них, контроль за неблагополучними родинами з боку державних органів соціального захисту, психологічна допомога дітям, позбавленим батьківської опіки, дітям-інвалідам, іншим вразливим категоріям неповнолітніх). Другий блок, насамперед, стосується оперативного реагування при вчиненні схожих злочинів: ведення інформаційно-аналітичних обліків, удосконалення методик розслідування, взаємодія між правоохоронними органами на загальнодержавному та міжнародному рівнях.

Суттєвим недоліком спеціально-кримінологічного запобігання аналізованим злочинам є відсутність регламентування у чинному КПК України профілактичної діяльності в ході кримінального процесу.

9. Для поліпшення умов виконання запобіжних функцій правоохоронним та іншим державним органам необхідно налагодження взаємодії у запобіганні завідомо неправдивим повідомленням про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності. У зв'язку з невизначеністю порядку цієї взаємодії, на сьогодні варто вважати її неефективною. Для підвищення її ефективності, насамперед, необхідно створення нормативних підстав, тобто внесення до комплексних програм профілактики злочинності та охорони громадського порядку переліку заходів, які повинні передбачати проведення спільних методичних нарад та семінарів з питань розроблення пропозицій і підготовки інформаційних матеріалів про запобігання завідомо неправдивим повідомленням про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності; координацію зусиль при проведенні запобіжних заходів та створення з цією метою робочих груп; обмін досвідом і поширення позитивного досвіду; проведення спільних науково-практичних семінарів і конференцій з метою удосконалення взаємодії тощо. Крім того, правоохоронним органам необхідно координувати зусилля при проведенні профілактичних заходів та самостійно розроблювати схеми такої взаємодії при визначенні систем заходів запобігання злочинам.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Азарова А. А. Юридична відповідальність за завідомо неправдиві повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2014. № 2. С. 86–95.
2. Азарова А. А. Деякі аспекти кримінологічної характеристики завідомо неправдивих повідомлень про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Серія: Юридичні науки. 2016. Вип. 6-2. Т. 2. С. 112–117.
3. Азарова А. А. Проблеми запобігання завідомо неправдивим повідомленням про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності. *Юридичний бюлетень*. 2017. № 5. Т. 3. С. 198–202.
4. Азарова Анна. Некоторые аспекты усовершенствования уголовной ответственности за заведомо ложное сообщение об угрозе взрыва. *Leges et iustitia (Закон и жизнь)*. 2018. №5/2. С. 3–6.
5. Азарова А. А. Кримінологічний аналіз основних показників завідомо неправдивих повідомлень про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2019. № 3. С. 175–178. URL: <http://www.lsej.org.ua/index.php/arkhiv-nomeriv?id=111>
6. Азарова А. А. Окремі кримінологічні аспекти завідомо неправдивих повідомлень про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності. *Кримінологічна теорія і практика: досвід, проблеми сьогодення та шляхи їх вирішення: тези доп. наук.-практ. конф.* (Київ, 26 берез. 2015 року). Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2015. С. 26–30.
7. Азарова А. А. Спільні та відмінні риси тероризму та завідомо неправдивих повідомлень про загрозу безпеці громадян, знищення та пошкодження об'єктів власності. *Кримінологічна теорія і практика: досвід, проблеми сьогодення та шляхи їх вирішення: матеріали наук.-практ. конф.* (Київ, 25 берез. 2016 р.). Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2016. Ч. 2. С. 233–236.
8. Азарова А. А. Особливості особи злочинця, який завідомо неправдиво повідомляє про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності. *Кримінологічна теорія і практика: досвід, проблеми сьогодення та шляхи їх вирішення: матеріали міжвуз. наук.-практ. конф.* (Київ, 24 берез. 2017 р.). Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2017. Ч. 2. С. 3–6.
9. Азарова А. А. Гуманізація покарання за незаконні повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності: вітчизняний досвід. *Актуальні питання кримінально-виконавчого законодавства та практики: зб. матеріалів кругл. столу* (Київ, 29 берез. 2018 р.). Київ: ІКВС, 2018. С. 22–25.
10. Азарова А. А. Детермінанти завідомо неправдивих повідомлень про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності. *Кримінологічна теорія і практика: досвід, проблеми сьогодення та шляхи їх вирішення: матеріали міжвуз. наук.-практ. конф.* (Київ, 22 берез. 2019 р.). Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2019. С. 249–252.

АНОТАЦІЯ

Азарова А.А. Кримінологічна характеристика та запобігання завідомо неправдивим повідомленням про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності. – *Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.*

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.08 – кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право. – Національна академія внутрішніх справ, Київ, 2020.

Дисертація присвячена проблемним аспектам та особливостям кримінологічної характеристики та запобігання завідомо неправдивим повідомленням про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності. У роботі також надано класифікацію кримінологічно значущих ознак осіб, що завідомо неправдиво повідомляють про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності; визначено особливості заходів загальносоціального запобігання цим злочинам та проведення заходів спеціально-кримінологічного запобігання ним; також визначено деякі аспекти методології дослідження кримінологічної характеристики та запобігання аналізованим злочинним діянням; визначені окремі кримінологічні показники вчинення цих злочинів; представлені пропозиції щодо удосконалення кримінальної відповідальності та запобігання завідомо неправдивим повідомленням про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності.

Ключові слова: повідомлення, вибух, загроза, злочинець, запобігання, профілактика, інформація, безпека, знищення, пошкодження.

АННОТАЦИЯ

Азарова А.А. Криминологическая характеристика и предупреждение заведомо неправдивых сообщений об угрозе безопасности граждан, уничтожения и повреждения объектов собственности. – *Квалификационный научный труд на правах рукописи.*

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.08 – уголовное право и криминология; уголовно-исполнительное право. – Национальная академия внутренних дел, Киев, 2020.

Диссертация посвящена проблемным аспектам и особенностям криминологической характеристики и предупреждения заведомо ложным сообщениям об угрозе безопасности граждан, уничтожения или повреждения объектов собственности. В работе представлена классификация криминологически значимых признаков лиц, которые заведомо ложно сообщают об угрозе безопасности граждан, уничтожения или повреждения объектов собственности; определены особенности мер общесоциального предупреждения этих преступлений и проведения мероприятий специально-криминологического предупреждения им; также определены некоторые аспекты методологии исследования криминологической характеристики и предупреждения рассматриваемых преступных деяний; определены отдельные криминологические показатели совершения этих преступлений; представлены

предложения по совершенствованию уголовной ответственности и предупреждения заведомо ложных сообщений об угрозе безопасности граждан, уничтожения или повреждения объектов собственности.

Ключевые слова: сообщение, взрыв, угроза, преступник, предупреждение, профилактика, информация, безопасность, уничтожение, повреждение.

SUMMARY

Azarova A.A. Criminological characteristic and prevention of a knowingly false report on the threat to citizens' safety, destruction or damage to property.
– *Qualification scientific work as a manuscript.*

Thesis for a Candidate Degree in Law (Doctor of Philosophy) in specialty 12.00.08 «Criminal law and Criminology; Penal law» (081 – Law). – National Academy of Internal Affairs, Kyiv, 2020.

The dissertation is devoted to the problematic aspects and peculiarities of criminological characteristics and prevention of deliberately false reports about threats to the safety of citizens, destruction or damage to property.

The state of scientific development of problems of prevention of deliberately false message about threat to public safety, destruction or damage of property objects is considered, it is defined as an object of criminological study, some aspects of methodology of its study are investigated. In addition, the problematic aspects of criminal liability for these crimes are analyzed. It is noted that deliberately false reports of threats to the safety of citizens, destruction or damage to property objects today represent a high public danger, since their commission causes disruptions to the normal activities of organizations and institutions, and distracts the forces and means of law enforcement agencies and services, which should provide assistance in extreme situations.

One of the important aspects that significantly influences the problem of improving the criminal liability for deliberately false reports about threats to the safety of citizens, destruction and damage to property is the study of the nature and occurrence of this crime. It seems to be a derivative of real terrorism, of the real danger of an explosion, from which the entire world community occasionally shudders. And, therefore, this phenomenon will not be completely eradicated in the near future, since real terrorism will not be defeated yet. That is why, in the present, our efforts should be aimed at reducing the number of false reports of explosions committed, and to achieve this goal, one must investigate the reasons why a sufficiently severe criminal penalty does not stop criminals.

Determinants of deliberately false reports of threats to the safety of citizens, destruction or damage to property are objectively causally related to these crimes. In general, the list of determinants of deliberately false reports of threats to the safety of citizens, destruction or damage to property can not be exhaustive. Considering them systematically, the study conditionally divided them into the following groups: socio-economic, political-legal, moral and psychological. In each particular case, the perpetrators of the crimes analyzed may be affected to a greater or lesser extent. For the effective prevention of the analyzed crimes at the special-criminological level, it is proposed to use such groups of measures as: general measures (creation of

databases of persons involved in committing certain groups of crimes; analysis of existing information in the analytical and information search systems of units of law enforcement agencies; advisory assistance to the population); organizational measures (introduction of reporting to heads of units before the public on the decisions taken in criminal proceedings; holding joint meetings of heads of investigation units and units of the criminal police on the progress of the investigation of identified crimes. In the system of these measures, it is also possible to distinguish measures of organizational and technical nature - internal affairs by means of communication, computer equipment, search and operational equipment, etc.); practical measures (inspections of persons accused of similar crimes, who are exempt from punishment; introduction of video surveillance systems on particularly important objects, etc.).

When preventing deliberately false reports of threats to the security of citizens, destruction or damage to property objects, the interior agencies closely cooperate with the bodies of the State Emergency Service of Ukraine. At present, the legal support for preventive action in relation to these crimes remains low. There are several legal acts that regulate this area of law enforcement activities. In order to fulfill the requirements of these documents, complex programs for crime prevention and public order protection have been developed in administrative units. However, they also do not contain a regulatory framework for the interaction of law enforcement units with the aim of preventing a deliberately false report about a threat to citizens' safety, destruction or damage to property. In order to improve the effectiveness of the prevention of these crimes, it is of utmost importance today to develop an order for such interaction, to define a set of measures in the process of implementation of which various law enforcement agencies will be involved. This will ensure the effective and fruitful identification and elimination of circumstances that create the conditions for committing such crimes.

Keywords: message, explosion, threat, offender, prevention, prevention, information, safety, destruction, damage.